

AIKA TAISTELLA, AIKA RAKENTAA

Kertomus Suojeluskunnista ja Lotta-Svärdistä

Tuotanto: Tampereen Suojeluskunta- ja Lottamuseo 2007

Työryhmä: Markku Rauhalahdi, Leena Heikkilä,
Anja Jalanne, Matti J Mäkelä, Yrjö Suuniittu,
Timo Tulosmaa, Kari Turpeinen

AUTONOMIASTA SORTOKAUSIIN

Vuonna 1809 syntynyt Suomen Suuriruhtinaskunta eli 1800-luvulla hyviä aikoja. Suomen Sodan jälkeen maalla oli autonomia, Suomen ensimmäinen suuriruhtinas, tsaari Aleksanteri I antoi hallitsijavakuutuksen, jossa hän lupasi pitää voimassa maan uskonnon, perustuslait sekä säätyjen erioikeudet.

Maalle perustettiin omat hallintoelimet, joista korkein oli Keisarillinen Suomen senaatti. Senaatin talousosastolla oli hallituksen asema. Senaattorit olivat suomalaisia. Venäjän maan muilla asukkailla ei ollut kansalaisoikeuksia Suomen alueella. Suomessa kerätyt verot käytettiin Suomessa. Oli oma tullilaitos sekä Venäjän ja Suomen välinen tulliraja. Helsingistä tuli pääkaupunki.

Kauppa Venäjälle kasvoi ja ylipäänsä Suomen talous kehittyi merkittävästi ennen kaikkea teollistumisen ansiosta. Metsäteollisuuden tuotteiden tärkein vientimaa oli Venäjä. Karjalaa nousi sahoja, Enso sai alkunsa, samoin Kaukaan tehtaat. Teollistumisen myötä liikkuminen helpottui. Saimaan kanava avattiin vuonna 1856, Laatokalla liikennöi useita höyryaluksia vuosisadan puolivälissä, rautatieyhteys Hämeenlinnasta Pietariin avattiin vuonna 1870.

*...kansakunnaksi
kansakuntien
joukkoon...*

RAUHATTOMAT VUOSIKYMMENET 1900-1920

E. Iston "Hyökkäys" kuvasti suomalaisten tuntoa.

Tampereen Keskustori oli vuosisadan alussa monien tapahtumien näyttämö.

Suomi oli venäläisten vahvasti miehittävä. Valta perustui pistimiin.

1800-luvun lopussa Suomea kohtasi Venäjän hallinnon yhtenäistämispolitiikka samaan tapaan kuin se kohtasi monia muitakin kansallisuksia. Taustalla oli Saksan yhdistymisen perusteellisesti muuttama Euroopan sotilaallinen voimatasapaino ja Venäjän kansallismielisten piirien kasvava vaikutusvalta.

Tsaari Nikolai II antoi helmikuun 15. päivänä 1899 raudanlujan helmikuun manifestin. Alko I sortokausi.

Kenraaliadjutantti N. Bobrikov oli vuonna 1898 nimitetty Suomen kenraalikuvernööriksi. Hänestä tuli sorron toteuttaja ja sen symboli. Aktivist Eugen Schauman voitti arvalla oikeuden ampua hänet ja toteutti sen 1904.

Suomi reagoi valtakunnallistamiseen myöntyväisyyspolitiikalla ja perustuslaillisella politiikalla. Viimeksi mainitun piiristä kohosi itsenäisyyttä tavoitteleva aktivismi ja sitä tukivat sosiaalidemokraatit, maalaisliitto ja oikeistopuolueiden vähemmistöt.

Vuonna 1909 alkoi II sortokausi toteuttajanaan Franz Albert Seyn, joka aikanaan koki saman kohtalon kuin Bobrikov'kin. Itsenäisyysaktivisteihin kuuluva ylioppilaiden keskuskomitea otti tehtäväkseen valmistella kansannousua Venäjää vastaan. Tästä sai alkunsa jääkäriiliike eli suomalaisten vapaaehtoisten sotilaallinen kouluttaminen Saksassa ja Kuningaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27.

Sortokausi kesti Venäjän vallankumoukseen maaliskuussa 1917 asti.

Jääkäriiliikkeen synty oli aktivistireaktio sortokauden toimenpiteisiin.

Kenraalikuvernööri Bobrikov.

Franz Albert Seyn.

SUOJELUSKUNTIEN JA PUNAKAARTIEN AIKAAN

Koko vuosi 1917 oli erityisen rauhaton. Venäjällä oli Leninin johtama vallankumous, meillä oli levoton Vapun päivä. Maassa oleskeli kymmenin tuhansin venäläistä sotaväkeä ja linnoitustyöväkeä, maatalouslakko, kirjaltajalakko, elonkorjuulakko, kunnallislakko, nälnhätä. Hyväksyttiin valtalaki, jolla eduskunta julistautui korkeimman vallan haltijaksi, uudet vaalit syksyllä ja vallan vaihto, uusi senaatti. Suurlakko jakoi lopullisesti kansan kahtia. Järjestyksen pitäjiksi perustettiin punaisia punakaarteja ja valkoisia suojeluskuntia.

Rauhattomassa ilmapiirissä alkoivat päästä esiin myös voimat, jotka pitivät mahdollisena väkivaltaisten keinojen käyttämistä jännitteiden ratkaisemiseksi. O.V.Kuusisella, Kullervo Mannerilla ja Yrjö Sirolalla oli taipumusta katsoa asioita marxilaisen luokkataisteluoopin teorioiden kannalta.

Syksyllä 1917 työväenyhdistykset saivat määräyksen perustaa punakaarteja kaikille paikkakunnille järjestyksen säilyttämiseksi. Punakaartit toimisivat yhteistyössä maassa oleskelevan venäläisen sotaväen kanssa. Vähitellen punakaartit alkoivat kääntyä järjestyksen pidosta valkoisia vastaan.

Ilman kunnan johtoa toimineet punakaartit loivat yleistä epäjärjestystä ja tuhosivat omaisuutta. Tätä rauhoittamaan perustettiin järjestyskuntia ja palokuntia, sittemmin suojeluskuntia samoin kaikkiin kuntiin. Niidenkin tehtävänä oli järjestyksen pito ja olojen rauhoittaminen mutta myös venäläisen sotaväen ja vapaana liikkuvan linnoitustyöväen poistaminen maasta. Suojeluskuntien perusaseistus oli lähinnä olemassa olevaa metsästysaseistusta ja vuosisadan alun japanilaisten rahoittamia aseita, lisää saatiin Saksasta syksyllä 1917. Punaisten aseistus tuli Venäjältä.

Suojeluskuntalaisia.

Punakaartilaisia.

Tampereen työväenjärjestöjen johtava komitea ja venäläisten sotilaiden toimikunta ryhmäkuvassa.

Tampereella oli oma laivasto: Keisarillinen Satakunnan Laivasto, jonka kotisatama oli Mustalahti.

Suojeluskuntiin haluttiin mukaan myös sosiaalidemokraatit. Vaati kuitenkin yli 20 vuotta ennenkuin tämä tapahtui vuonna 1940.

Lokakuun 1918 vaalien jälkeen valittu Svinhufvudin itsenäisyysenaatti antoi määräyksen Suomen tyhjentämiseksi venäläisestä sotaväestä, jotka paitsi olivat itsenäiselle maalle tarpeettomia, ne myös söivät suomalaisten niukkaa leipää ja aiheuttivat epäjärjestystä.

VAPAUSSODAN KAUTTA ITSENÄISEEN SUOMEEN

"Ukko-Pekka" Svinhufvud johti itsenäisyssenaattia.

Svinhufvudin senaatti otti ensi töikseen esille kysymyksen Suomen itsenäisyydestä. Senaatti antoi eduskunnalle 4.12.1917 itsenäisyysjulistuksen (ote):

"Suomen Eduskunta on 15 päivänä viime marraskuuta, nojaten maan Hallitusmuodon 38 §:ään, julistautunut korkeimman valtiovallan haltijaksi sekä sittemmin asettanut maalle hallituksen, joka tärkeimmäksi tehtäväkseen on ottanut Suomen valtiollisen itsenäisyyden toteuttamisen ja turvaamisen. ....

Mannerheim nimettiin hallituksen joukkojen ylipäälliköksi ja hän määräsi suojeluskunnat hallituksen joukoiksi. Suomen armeija oli perustettu.

Tammisunnuntaina 27.1.1918 aloitettiin venäläisen sotaväen ja linnoitusväen häätäminen maasta. Alkoi vapaussota. Mannerheim sai valtuudet toimia hallituksen joukkojen ylipäällikkönä. Hän antoi heti 25.1.1918 päiväkäskyn, jolla suojeluskunnat määrättiin toimiviksi hallituksen joukoiksi. Itsenäisen maan puolustusvoimat saivat näin alkunsa. Yleinen asevelvollisuus säädettiin 18.2.1918.

Asetus suojeluskuntajärjestöstä annettiin 2.8.1918. Sen mukaan "suojeluskuntien tarkoituksena on maan hallituksen ohjeiden mukaan edistää kansan puolustuskuntoisuutta sekä turvata laillista yhteiskuntajärjestystä".

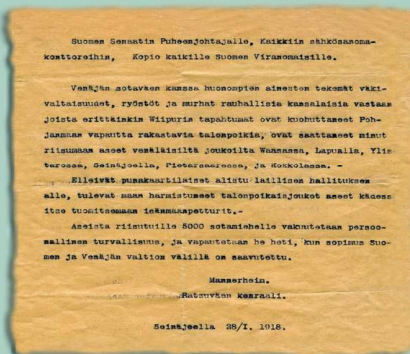
Lotat olivat mukana huoltotehtävissä. Lotta-Svärd-järjestö perustettiin vuonna 1922.

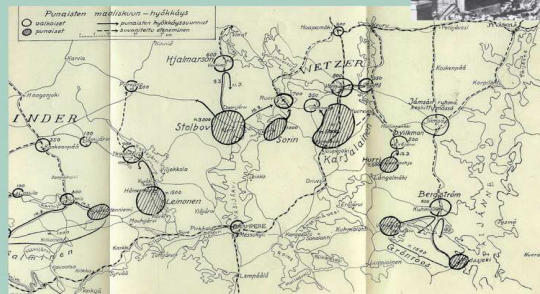
Etelä-Suomi ja länsirannikko olivat vahvasti venäläisessä miehityksessä.

Maalis-huhtikuussa 1918 rengas punaisen Tampereen ympärillä kiristyi.

Mannerheimin käskykirje 28.1.1918.

MINÄ LUPAAN JA VAKUUTAN ...ISÄNMAAN JA SEN LAILLISEN YHTEISKUNTAJÄRJESTYKSEN PUOLUSTUKSEKSI...

LOTTIEN KULTAISET SANAT

1. Jumalan pelko olkoon elämäsi suurin voima!
2. Opi rakastamaan maatasi ja kansaasi!
3. Aseta korkealle lotta-ihanteesi. Vain oikeamielisenä, puhtaana ja raittiina voit olla oikea lotta!
4. Vaadi aina ensin itseltäsi!
5. Ole hyvä!
6. Ole uskollinen vähäisemmässäkin!
7. Muista vastoinkäymisten kohdatessa päämäärämme suuruus!
8. Kunnioita ja auta lotta-sisariasi heidän työsssänsä, siten vahvistuu yhteistunto!
9. Muista menneitten sukupolvien työ. Kunnioita vanhuksia, he ovat tehneet enemmän kuin me!
10. Ole vaatimaton esiintymisessäsi ja puvussasi!
11. Alistu itsekuriin, siten korostat järjestökuria!
12. Lotta, muista edustavasi suurta, isänmaallista järjestöä. Varo tekemästä mitään, mikä vahingoittaa tahi sen mainetta loukkaa!

SUOJELUSKUNTAVALA

Minä NN, lupaan ja vakuutan kaiken sen kautta, mikä minulle on pyhää ja kallista, että Suojeluskunnan varsinaisena jäsenenä rauhan ja sodan aikana rehellisesti toimin isänmaan ja sen laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustukseksi, alistun sotilaalliseen järjestykseen ja kuriin sekä täytän minulle kuuluvat velvollisuudet ja annetut tehtävät.

LOTTALUPAUS

Minä N.N. lupaan kunniasanallani, että rehellisesti ja omantunnontarkasti avustan Suojeluskuntajärjestöä sen puolustaessa uskontoa, kotia ja isänmaata ja täytän minulle uskotut maanpuolustustehtävät noudattaen Lotta-Svärd-järjestön sääntöjä.

JÄRJESTÖJEN TOIMINTA VAKIINTUU: KOULUTUSTA, VALMIUTTA, VALISTUSTA, PERINNETYÖTÄ...

Ylipäällikön päiväkäsky 16.5.1918:

”Teitä oli kourallinen huonosti aseistettuja miehiä, jotka pelkäämättä lukuisaa vihollista aloitte vapaustaistelun Pohjanmaalla ja Karjalassa. Lumivyöryn tavoin on Suomen armeija sittemmin kasvanut voittokulkunsa aikana etelää kohti.

Armeijan päätehtävä on saavutettu. Maamme on vapaa. Lapin tuntureilta, Ahvenanmaan ulommaisilta luodoilta aina Siestarjokeen asti liehuu leijonalippu. Suomen kansa on puhdistanut päältänsä satavuotiset kahleet ja seisoo valmiina ottamaan vastaan sen paikan, joka sille on varattu.

Minä kiitän sydämellisesti Teitä kaikkia, jotka olette ottaneet osaa näiden kuukausien väsymättömään työhön. Kukin on kantanut taakkansa, ja kaikki olemme iloinneet saavutetusta menestyksestä. Minä kiitän Teitä kestävyystänne ja minulle osoittamastanne luottamuksesta silloin, kun toivomme oli synkimmillään. Kiitän teitä urhoollisuudestanne taistelukentillä, unettomista öistä ja yli-inhimillisistä ponnistuksista”.

Mannerheim

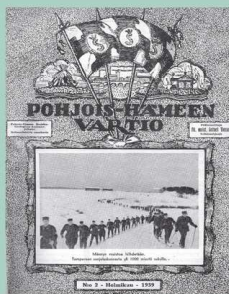
Vapaussodan aikana suojeluskuntajoukot olivat valkoisen armeijan selkäranka. Huhtikuussa 1918 ne muodostivat noin 60 prosenttia koko armeijan vahvuudesta ja sodan päättyttyä ne jäivät armeijan reserveiksi.

Sotilaallisen koulutuksen lisäksi suojeluskunnat huolehtivat lain mukaan jäsentensä fyysisestä ja psyykkisestä kunnosta. Näitä vaalittiin urheilu- ja ampumaharjoituksella sekä valistustyöllä. Urheiluampumakasvatus käsitti harjoituksia ja kilpailuja, joihin jäsenet osallistuivat innokkaasti. Luotiin suoritusmerkkijärjestelmä.

Valistustoiminnassa maanpuolustustiedon ja maanpuolustusinnon kehittämisen lisäksi musiikilla, kuoroilla, orkestereilla ja perinnetyöllä oli suuri merkitys.

Joulukuun 22. päivänä 1927 eduskunta hyväksyi lain suojeluskuntajärjestöstä: ”Suojeluskuntajärjestö on olemassa isänmaan ja sen laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustukseksi ja kuuluu osana tasavallan sotavoimaan. Sen tehtävänä on rauhan aikana kansan puolustusvalmiuden sekä henkisen ja ruumiillisen kuntoisuuden edistäminen antamalla jäsenilleen sotilaallista koulutusta sekä harjoittamalla liikuntakasvatusta ja järjestön tarkoituksiperään sovellettua valistustoimintaa.”

Vuonna 1932 suojeluskuntajärjestö otettiin osaksi puolustusvoimien aluejärjestelmää toimimaan liikekannallepano-organisaationa.

URHEILUMME UNOHDETTU URANUURTAJA

Suojeluskunnat eivät olleet vain järjestyksen valvojia vaan monitahoisesti kansan keskuudessa toimivia, kansan terveyttä ja hyvinvointia edistäviä organisaatioita joilta laki edellytti ”voimistelun ja urheilun edistämistä”. Suojeluskunnat saivat heti alusta käyttöönsä maan parhaat voimat: Yliesikunnan urheilutoimiston päällikkö K.E.Levälahti, Yliesikunnan urheiluosaston tarkastaja ja johtaja Lauri ”Tahko” Pihkala, Yliesikunnan urheilutarkastaja Akseli Kaskela ja monta muuta.

Jokaisessa 22 suojeluskuntapiirissä oli päätoiminen urheiluohjaaja, aikalaisten todistuksen mukaan heistä paras oli Pohjois-Hämeen ohjaaja Frans Mänty.

Suojeluskuntalajeja olivat hiihto, ampumahiihto, ammunta, suunnistus, pesäpallo...

Lottien liikunnan toteuttaja oli Suomen Naisten Liikuntakasvatusliitto SNLL. Liikunta tuli lottien ohjelmaan 1922. Lajeja olivat hiihto, voimistelu, kävelymarssi, suunnistus, pesäpallo, soitto, yleisurheilu, uinti...

TAHKO PIHKALA

Tahko Pihkala oli herättäjä, ideoija ja uuden suunnittelija. Käytännön toteutuksen kentällä hoiti valtakunnan joka kolkassa toiminut suojeluskuntajärjestön organisaatio.

Suojeluskuntajärjestyksessä Tahkon vaikutus näkyi mm. seuraavissa asioissa:

- Painotettiin 1920-luvulla aloitetun massahiihto-ohjelman jatkuvaa toteutusta.
- Hitaasti kiiruhtamisen ohjelmaa toteutettiin suojeluskuntalaisten ampumahiihtokilpailuissa sekä lottien ja suojeluskuntapoikien kilpailuissa.
- Pesäpalloa kehitettiin, sisäänajettiin ja levitettiin suojeluskuntajärjestön keskuudessa.
- Suunnistamisen tienraivaamisessa ja kilpailutoiminnan kehittämisessä.
- Lottien liikuntaohjelman kehittämisessä.
- Kannustavan urheilumerkkijärjestelmän kehittämisessä.
- Suojeluskuntalainen- ja Hakkapeliitallehtien vakiokirjoittajana.
- Tahko oli perustamassa Suomen Urheilupistoa ja Suomen Latua.
- Hän edesauttoi hiihtolomien saamisessa koululaisille.

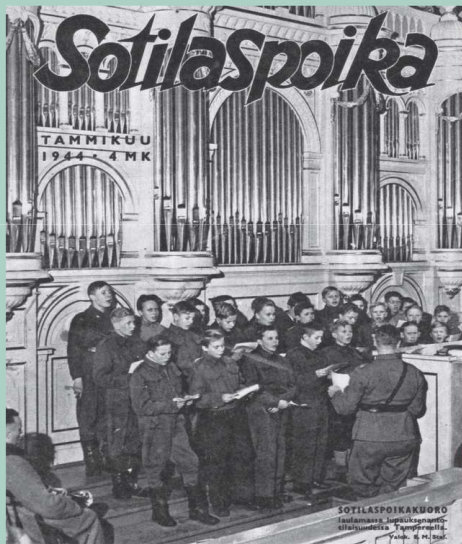
MUSIIKKIA, KUOROJA, KOTITALOUTTA, URHEILUA...

Messukylän Suojeluskunnan pu-
hallinorkesteri harjoituksissa.

Suojeluskunta- ja lottaelämä olivat myös henkisen
kulttuurin elämää.

Suojeluskuntien nuorisotoiminta ta-
pahtui "Sotilaspojissa", lottien "Pik-
kukulotissa".

Piirin lotat lähtö odottamassa Ruovedellä.
Numero 10 Aili Keskinen, 11 Anni Mäihäniemi ja
12 Aune Ala-Tuuhonen.

Suojeluskuntien mukana kasvoi ja voi hyvin
myös lottaurheilu.

Yhteisissä suojeluskunta- ja lottataloissa saatiin ai-
kaan monenlaisia asioita.

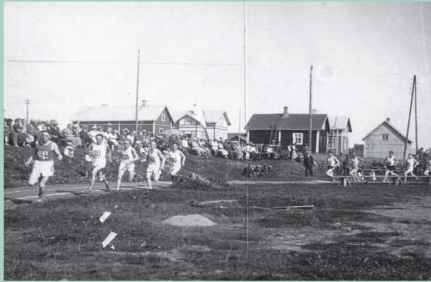
Hakkapeliitta oli suojeluskunta-
laisten lehti.

TALKOILLA SUOJELUSKUNTATALOJA, AMPUMARATOJA, URHEILUKENTTIÄ...

Suojeluskunnat rakensivat maahan urheilutoiminnan edellytykset:

Vuonna 1930 maassa oli 998 lahjoitusvaroin ja talkootyöllä rakennettua ampumarataa ja –paikkaa, joista 638 oli varustettu näyttöhaudoin.

Vuonna 1937 maassa oli 348 lahjoitusvaroin ja talkootyöllä rakennettua urheilukenttää järjestön omina tai yhdessä urheilu- ja nuorisoseurojen kanssa omistettuna. Monet kentät ovat uudistettuina käytössä edelleen.

Vuonna 1937 maassa oli 138 lahjoitusvaroin ja talkootyöllä rakennettua hyppyrimäkeä, lähes kaikki omia.

Kaikilla paikallisosastoilla ja useilla kyläosastoilla oli oma toimitalo, jonka suuri sali oli voimistelun käytössä.

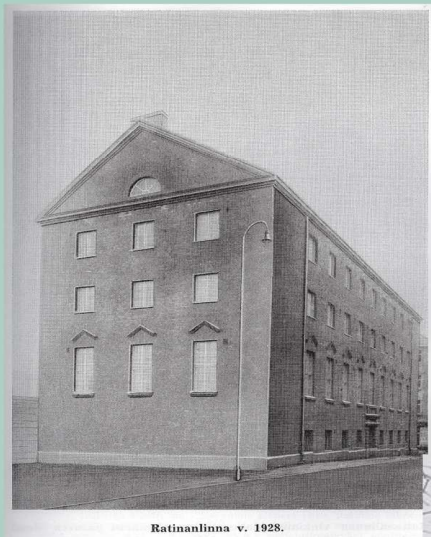
Vuonna 1923 aloitettiin murtomaahiihdon ja välineistön kehittämiseksi suksiseppäkoulutus.

Tuusulaan Suojeluskuntain Päälystökoulun yhteyteen rakennettiin Pohjoismaiden ensimmäinen urheiluopisto.

Suojeluskuntien ase- ja koneosakeyhtiö SAKO tuotti oman ”Pystykorva”-kiväärin ja patruunat.

Suojeluskunnilla oli oma urheiluvälineliike SKOHA.

Samaan aikaan Lotta-Svärd järjesti suojeluskuntaväen tapahtumien muonituksia, keräsi varoja mittavilla talkoilla ja kampanjoilla, koulutti jäsenistöään...

Ratinalinna v. 1928.

TAIVAS TUMMENE, KAUKAA KUULUU KUMU ...

*Kenraali Pajari ja Ukko-Pekka ampu-
massa.*

Lähestyttiin kolmekymmenluvun loppua. Ilmassa alkoi olla aavistuksia tulossa olevasta voimain koetuksesta.

Suojeluskuntien ja Lotta-Svärdin toiminnassa saivat entistä selkeämmin sijaa sotilaalliseen osaamiseen ja suorituskykyyn tähtäävät toimintamuodot: Leiritykset, ammunta, suunnistus, hiihto jne.

Suomalaisen sotilaan perustaito oli hiihto. Pajari seuraa kilpailuja.

Harrastustuntijärjestelmän tuntimäärät 2,5 kertaisuivat 30-luvun aikana. Nollatuntijäsenten määrä oli vain kymmenkunta prosenttia.

Vapaaehtoisen maanpuolustustyön järjestökenttäkin alkoi etsiä väyliä kansalliseen yhtenäisyyteen, jota vapaussodan päivinä oli koeteltu.

Lotat hoitivat viestiyhteyksiä.

Itärajaa linnoitettiin.

Polttopuita syntyi mottitalkoissa.

Lotat hoitivat muonituksen.

Sidetarpeita tehtiin.

KANSA SOTAAN: YHDESSÄ RINTAMASSA

Kotijoukkojen Esikunta antoi 15.2.1940 käskyn no 61:

Kaikille maan suojeluskunnille, kysymys suojeluskuntain ja sosiaalidemokraattisen työväestön keskinäisistä suhteista on viimeisen kahden vuosikymmenen aikana ollut sisäpolitiikkamme vaikeimpia. Syyt ovat kaikille tunnetut...

... Kehoitän siis, kun nyt suojeluskuntiin otetaan uusia jäseniä, täysin asiallisesti ja ennakkoluulottomasti suhtautumaan niihin sosiaalidemokraatteihin, jotka jäseniksi pyrkivät, ja vetoan lopuksi Hakkapeliitän no 1:ssä julkaisemaani kirjoitukseen. Kotijoukkojen päällikkö, kenraaliluutnantti L.Malmberg, Esikuntapäällikkö, eversti A.E.Martola.

Yhtenä rintamana.

Samana päivänä Suomen Sosiaalidemokraattisen Puolueen puoluetoimikunta antoi julkilausuman, että se ”ei katso enää olevan olemassa esteitä sosiaalidemokraattisesti ajattelevan työväen suojeluskuntiin liittymiselle”

Kenttäarmeija ja kotijoukot muodostivat maan sodanaikaiset puolustusvoimat. Kenttäarmeija suoritti sotatoimet. Kotijoukot kokosivat ja kouluttivat valtakunnan vielä käyttämättä olevaa asekelpoista miehistöä kenttäarmeijan täydennykseksi ja vahvistukseksi turvaten samalla kotialueen sitä suoranaisesti uhkaavilta vaaroilta. Ne myös vastaanottivat ja hoitivat rintamalta evakuoitun väestön, hevoset ja materiaalin.

1930-luvun lopun armeijan varustamista koskevien virhearviointien seurauksena talvisodan alkaessa Suomen armeija oli heikosti varustettu. Suojeluskuntalaiset olivat joukossa poikkeus omine hyvine varusteineensa. Sodan alussa heidät sulautettiin muuhun armeijaan sijoittamalla jokaiseen ryhmään 1-2 suojeluskuntalaista.

LOTAT VAPAUTTIVAT DIVISIOONIA RINTAMALLE

Suojeluskuntien tapaan syntyi maan naisjärjestöjen kesken sodan aikana läpi koko poliittisen kentän kattava yksimielisyys isänmaan auttamisesta.

Liikekannallepanoa varten rakennettu Lotta-Svärdin jaostorakenne korvattiin jaolla 1) Kenttälolat, 2) Varakenttälolat ja 3) Huoltololat.

Kenttäkeittiö.

Kenttälotan tuli olla lottalupauksen antanut, liikekannallepanotehtävän edellyttämät henkiset ja ruumiilliset ominaisuudet omaava, luotettava, tunnollinen ja tehtäväänsä innostunut sekä jatkuvasti koulutukseen osallistunut.

Talvisotaa lähestyttäessä Lotta-Svärd pani yhdessä suojeluskuntain yliesikunnan kanssa toimeen koko maan kattavan varojen, elintarvikkeiden, työvälineiden ja tarveaineiden keräyksen. Lotat osallistuivat myös kaikkiin linnoitus- ja YH-ajanjakson muonitus- ja kanttiinijärjestelyihin.

Mottitalkoot.

YH:n alussa Lotta-Svärd Keskusjohtokunta perusti laajat mittasuhteet saaneen sosiaalisen avustusohjelman hätään tai puutteeseen joutuneiden avustamiseksi. Avustuskohteeksi otettiin myös evakot. Armeijalle leivottiin ruisleipää, pidettiin sairaaloi- ta toiminnassa, pidettiin yllä vastaanottokoteja ja lapsijunia, huolehdittiin invalideista

Välirauhan aikana kasvatettiin järjestöä, koulutettiin jäsenistöä Tuusulan lottakursseilla, järjestettiin Ruotsin lotat maaottelumarssille, järjestettiin viihdekiertueita, osallistuttiin vasta perustetun Suomen Talkoot ry:n järjestämiin talkoisiin, joista erikoisimpia olivat mottitalkoot.

Rintamasotilaiden puhdetöiden myynti järjestettiin Puolustusvoimain Puhdetöiden Myyntikeskuksen perustamisella.

Lottien raskas tehtävä oli huolehtia kaatuneiden viimeisestä matkasta kotiin.

Lottien henkisesti raskain tehtävä olivat jatkosodan aikana hoidetut Kaatuneitten Evakuointikeskukset, joissa rintamalinjoilta tuoduille kaatuneille tehtiin viimeiset palvelukset.

JÄRJESTÖJEN LAKKAUTTAMINEN

Suojeluskunta- ja Lotta Svärd-järjestöjen toiminta lakkautettiin vieraan maan vaatimuksesta välirauhansopimuksella 1944.

Voimassa olleen lain mukaan suojeluskuntajärjestö oli osa maan sotavoimaa ja siis täysin hallituksen käskettävissä oleva puolustusvoimain laillinen osa. Sen hallinto rakentui varsin kansanvaltaiselle pohjalle, missä järjestön jäsenten valitsemilla luottamusmiehillä oli hyvin merkittävä osa. Eduskunta, hallitus ja puolustusvoimain johto katsoivat, että välirauhansopimus ei estä vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestön, suojeluskuntajärjestön, olemassaoloa maassamme. Tätä mieltä ei kuitenkaan ollut valvontakomission neuvostoliittolainen puheenjohtaja, kenraalileversti A. Zdanov.

Kotijoukkojen käskyllä 4.11.1944 muuttuivat rauhanaikaiset 34 suojeluskuntapiiriä samannimisiksi sotilaspiireiksi. 6.11.1944 annetulla Kotijoukkojen Esikunnan käskyllä lakkautettiin järjestöjen virat.

30. syyskuuta 1944 Suojeluskuntajärjestö kenraaliluutnantti Malmbergin johdolla ja Suomen Punainen Risti tekivät sopimuksen järjestön omaisuuden siirtämisestä lakkauttamisen myötä Punaiselle Ristille. Varoja lahjoitettiin myös muihin yleishyödyllisiin tarkoituksiin käytettäväksi, pääasiassa sotainvalidien, sotaorpojen ja kaatuneiden omaisten avustamiseksi. SAKO on tänään yksi maailman johtavista metsästys- ja urheiluaseiden valmistajista. SKOHA lopetettiin vasta 1970-luvulla.

Sodan lopussa Lotta-Svärd Keskusjohtokunta perusti Suomen Naisten Huoltosäätiön (nyttemmin Lotta Svärd Säätiö), jolle paikallisosastot siirsivät merkittävän osan varoistaan. Kertynyt pääoma sijoitettiin kiinteistöihin, liiketoimintaan, asuntotuotantoon ja kuntoutuksen rahoitukseen.

Muonitukset sai sodan jälkeen hoitaakseen Työmaahuolto ry (myöh. Oy). Sen toiminta laajeni neuvokkaiden entisten lottien käsissä. Helsingissä Mannerheimintie 93:ssa sijainnut Ravintola White Lady oli yksi sen tunnetuimmista tytäryhtiöistä. Ravintola oli tunnettu paitsi laadustaan myös siitä, että se oli tiettävästi ensimmäinen ravintola, jonne naiset pääsivät ilman herraseuraa. Muita tytäryhtiöitä olivat mm. tukkuliike Suuros Oy sekä Ruova Oy Tampereella. Työmaahuollon perinteisen työpaikkaruokailun tilalle kehittyi aikaa myöten uusia alueita kuten lentokone-catering ja kouluruokailu.

Työmaahuolto Oy noudatti omistajatahonsa ideologiaa ja avusti vuosittain lukuisia aatteellisesti lähellä olevia järjestöjä kuten sotainvalideja ja vapaaehtoista maanpuolustustyötä tekeviä yhdistyksiä.

Vuonna 1978 yritystoiminta myytiin Oy Fazer Catering Ab:lle (nyk. Amica). Tytäryhtiöistä Suomen Naisten Huoltosäätiölle (nyk Lotta Svärd Säätiö) jäi Pyykkivakka Oy (nyk. Lottavakka Oy).

PERINTÖ

**ILMAN
SUOJELUSKUNTIA JA LOTTA-SVÄRDIÄ
EI OLISI SYNTYNYT
VAPAATA JA ITSENÄISTÄ
SUOMEN VALTAKUNTA.**

